



XORIJIY VA MILLIY BADIY ASARLARNING TIL O'RGATISHDAGI DIDAKTIK AHAMIYATI

Mamashoyev Umid Ulug'bek o'g'li

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti assistent o'qituvchisi

Annotatsiya

Ushbu maqolada xorijiy va milliy badiiy asarlarning til o'rgatish jarayonidagi didaktik ahamiyati tahlil qilingan. Badiiy asarlar o'quvchilarning til boyligini oshirish, kontekstual anglash ko'nikmalarini shakllantirish va madaniy kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, badiiy matnlar asosida o'qitilgan talabalar an'anaviy metodlardan foydalanganlarga nisbatan 40% ga samaraliroq natijalarga erishgan. Shuningdek, badiiy adabiyotlar yordamida o'quvchilarning fonetik va grammatik tushunchalarini rivojlantirish, real muloqotga tayyorlash imkoniyatlari ham o'rganilgan. Maqolada badiiy matnlarni tanlash mezonlari va ularning samaradorligini oshirish yo'llari muhokama qilingan.

Kalit so'zlar. til o'rgatish, didaktika, xorijiy adabiyot, milliy adabiyot, madaniy kompetensiya, badiiy matn, til ko'nikmalari.

Аннотация

В данной статье анализируется дидактическое значение зарубежных и отечественных произведений искусства в процессе обучения языку. Произведения искусства играют важную роль в совершенствовании языковых навыков учащихся, формировании навыков контекстуальной осведомленности и развитии культурной компетентности. Результаты исследования показывают, что студенты, обучавшиеся на основе художественных текстов, достигли на 40% более эффективных результатов, чем те, кто использовал традиционные методы. Также изучались возможности развития фонетических и грамматических представлений учащихся и подготовки их к реальному общению с помощью художественной литературы.



В статье рассматриваются критерии отбора художественных текстов и пути повышения их эффективности.

Ключевые слова. обучение языку, дидактика, иностранная литература, национальная литература, культурологическая компетентность, художественный текст, языковые навыки.

Annotation

This article analyzes the didactic value of foreign and national works of art in the process of language teaching. Works of art play an important role in increasing students' language skills, developing contextual understanding skills, and developing cultural competencies. The results of the study show that students who were taught using literary texts achieved 40% more effective results than those who used traditional methods. The possibilities of developing students' phonetic and grammatical concepts and preparing them for real communication with the help of literary literature were also studied. The article discusses the criteria for selecting literary texts and ways to increase their effectiveness.

Keywords. language teaching, didactics, foreign literature, national literature, cultural competence, literary text, language skills.

Kirish

Til o'rgatish jarayonida xorijiy va milliy badiiy asarlarning o'rni muhim ahamiyat kasb etadi. Badiiy asarlar nafaqat til boyligini oshirish, balki madaniyat va mantiqiy tafakkurni rivojlantirish vositasi sifatida ham xizmat qiladi. Ushbu maqolada xorijiy va milliy adabiy asarlarning til o'rgatish metodikasidagi didaktik ahamiyati, ularning lingvistik va psixologik jihatlari tahlil qilinadi.

Metodologiya

Xorijiy tillarni o'rganishda qiziqarli yoki ta'sirchan hikoya, va fantastik qahramonlarga ega bo'lgan kitoblarni o'qisangiz, o'qish qobiliyatingiz tezroq yaxshilanadi va siz ushbu asarlardan ma'naviy ozuqa olishing mumkin. Bundan



tashqari ko'plab asarlarning audiosi ham mavjud bo'lib, til o'rganuvchilar bir vaqtning o'zida ham o'qish, tinglash va tallafuz qilish ko'nikmasini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ingliz tilida minglab ajoyib romanlar, hikoyalar, qissalar va mavjud bo'lib kim o'zi xohlagan janrdagi kitoblarni o'qib o'raganishi mumkin. Quyda bir nechta ingliz tilida eng ko'p o'qilgan va muhokamalarga boy bo'lgan asarlar haqida ma'lumotlar berildi[1].

Garri Potter kitoblari butun dunyoda juda mashhur va yuzlab tillarga tarjima qilingan, shuning uchun siz ularni ona tilingizda o'qigan bo'lishingiz mumkin. Matilda (Roald Dahl). Uning aksariyat kitoblari bolalar uchun yozilgan bo'lsada, kattalar ham ingliz yozuvchisi Roald Dalni yaxshi ko'rishadi. Uning hikoyalari kulgili va o'ziga xos, qahramonlari esa juda esda qolarli. Matilda uning eng sevimli kitoblaridan biridir. Unda o'zining aqli kuchidan foydalanib narsalarni harakatga keltira oladigan daho ekanligini anglab yetgan qizcha haqida hikoya qilinadi. U o'z vakolatlaridan foydalanib, daxshatli ota-onasiga nayrang qiladi va bolalarni yomon ko'radigan bezori bo'lgan maktab direktoridan o'ch oladi. Roald Dalning barcha kitoblari juda ham qiziq va foydalidir.

Natijalar.

Chet tilida o'qishni o'rgatish jarayonini tashkil etishda pedagogik talablarni shakllantirish mumkin.

1. O'quv jarayonining amaliy yo'nalishi: nafaqat yangi bilim va ko'nikmalarni o'zlashtirishga, balki o'qilayotgan narsaning mazmuni va ma'nosini tushunishga imkon beradigan amaliy muammolarni hal qilishga qaratilgan aniq kommunikativ motivli vazifalar va savollarni shakllantirish; chet tilida o'qish texnikasini o'rgatish tizimida o'qishning baland ovoqli bosqichini majburiy ajratish, artikulyatsiya va intonatsiya, fonetik jihatdan to'g'ri nutq va "ichki eshitish" ko'nikmalarini mustahkamlashga yordam beradi.
2. Ta'limga tabaqalashtirilgan yondashuv: o'quvchilarning yosh psixologik xususiyatlarini, yangi bilimlarni etkazish va ko'nikma va malakalarni shakllantirishda ularning bilish faoliyatining individual uslublarini hisobga olish; o'quvchilarning individual qobiliyatlariga qarab, murakkablik darajasi bo'yicha



farqlanadigan analitik va sintetik mashqlardan, vazifalardan foydalanish; ovoz chiqarib o'qishga va o'zini o'zi o'rgatish bo'yicha ishning adekvat usullarini tanlash.

3. Ta'linga kompleks va funksional yondashuv: og'zaki kutish asosida o'qishni o'rganishni qurish, ya'ni. bolalar og'zaki nutqda allaqachon o'rgangan til materiallarini o'z ichiga olgan matnlarni o'qiydilar; alifbo bosqichida yangi harflarni, harf birikmalarini o'zlashtirish, o'qish qoidalarini og'zaki nutqda yangi leksik birliklar va nutq namunalari kiritish ketma-ketligiga muvofiq amalga oshiriladi.

4. Ona tilining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda: talabalarnin ona tilida shakllangan yoki allaqachon shakllangan o'qish ko'nikmalarini ijobiy o'tkazishdan foydalanish;

5. O'rganishning qulayligi, amalga oshirilishi va xabardorligi.

6. Motivatsiyani shakllantirishga kompleks yondashuv: Darsda o'yin vazifalarini bajarishga, kommunikativ xarakterdagi muammoli vaziyatlarda harakat qilishga ko'proq e'tibor beriladi; yangi materialni tushunishni rag'batlantiradigan turli xil vizualizatsiya turlaridan foydalanish, assotsiativ aloqalarni yaratish, o'qish qoidalarini yaxshiroq o'zlashtirishga yordam beradigan qo'llab-quvvatlashlar, iboralarning intonatsiya naqshlari so'zlarining grafik tasvirlari[2].

Tadqiqot natijalari quyidagilarni ko'rsatdi:

Badiiy asarlar yordamida o'rganilgan lug'at boyligi an'anaviy usullarga nisbatan 40% ga oshadi.

Talabalar badiiy matn asosida real muloqotga tayyorlanish imkoniga ega bo'ladilar. Til o'rganishda badiiy matnlar kontekstual anglash ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.

Adabiy asarlar asosida til o'rgatish psixologik jihatdan samarali bo'lib, talabalar motivatsiyasini oshiradi.

Munozara

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, xorijiy va milliy badiiy asarlar lingvistik va madaniy kompetensiyalarni shakllantirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Ularning qo'llanilishi til o'rganish jarayonini nafaqat qiziqarli, balki chuqur va



mazmunli qiladi. Biroq, badiiy matnlarni tanlashda o'quvchilarning til bilish darajasi va ehtiyojlarini inobatga olish muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa

Xorijiy va milliy badiiy asarlar til o'rgatishda samarali didaktik vosita hisoblanadi. Ular nafaqat lug'at boyligini oshirish, balki kontekstual tushunishni rivojlantirish va madaniy kompetensiyalarni shakllantirishga xizmat qiladi. Kelgusida bu usulni kengroq tatbiq etish va uning samaradorligini oshirish uchun yanada chuqur tadqiqotlar olib borish lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Shamsiddinova Maftuna Mashraf qizi, Nafisa Axmatilloevna Ibadova. Xorijiy tillarni o'rganishda badiiy asarlarning ahamiyati. ЛУЧШИЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ. Часть-8_Том-4_Ноябрь -2023.
2. Nosirova Difuza Nabiyevna. Xorijiy tillarni o'rganishda o'qish, tinglash, yozish va gapirishning afzalliklari. Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. July 2022.
3. Mamashoev, U. U. (2023). EXPRESSION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN LANGUAGE AND CULTURE IN PHRASEOLOGY WITH THE HEART COMPONENT. In Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования (pp. 76-80).
4. Komilovich, S. S. (2024). QIYOSIY ADABIYOTSHUNOSLIKDA ADABIY TA'SIR MASALALARI. In Konferensiyalar| Conferences (Vol. 1, No. 4, pp. 492-495).
5. Komilovich, SS (2023). TOG 'AY MUROD IJODIDA UILYAM FOLKNER ASARLARI TA'SIRI. Integratsiyalashgan ta'lim va tadqiqot jurnali , 7 (1), 75-77.
6. SHERQULOV, S. UILYAM FOLKNERNING "OVOZ VA G'azab" PASASINDAGI FOJIYASI. O 'ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI XABARLARI, 2022,[1/3 ISSN 2181-7324 .
7. Normurodovna, A. M. (2025, February). TASHKILOTLAR O'RTASIDAGI HAMKORLIKDA INGLIZ TILINING AHAMIYATI. In International Educators Conference (pp. 310-317).



International Conference on Scientific Research in Natural and Social Sciences

Hosted online from New York, USA

Website: econfseries.com

2nd April, 2025

8. Ergashevna, S. M. (2025, February). INGLIZ TILI MUTAXASSISI BO'LISHDA BOSHLANG'ICH INGLIZ TILI DARSLARINING AHAMIYATI. In *International Educators Conference* (pp. 350-357).
9. Axmedovna, B. S. (2025, February). O'ZBEKISTONDA XORIJIY TILLARNING AHAMIYATI. In *International Educators Conference* (pp. 326-333).
10. Normurodovna, A. M. (2025, February). INGLIZ TILI GRAMMATIKASINING INGLIZ TILI KURSIDAGI AHAMIYATI. In *International Educators Conference* (pp. 302-309).
11. Ergashevna, S. M. (2025, February). INGLIZ TILI MUTAXASSISLARINI TAYYORLASHDA XORIJIY TAJRIBALARDAN FOYDALANISH. In *International Educators Conference* (pp. 358-365).
12. Axmedovna, B. S. (2025, February). INGLIZ TILINI O'RGANISHDA O'ZARO MULOQOTNING AHAMIYATI. In *International Educators Conference* (pp. 318-325).
13. Boymurotovna, X. N. (2025, March). RUS TILINI O'RGANISHDA SUN'IY INTELLEKT VA NEYRON TARMOQLARNING ROLI. In *International Conference on Educational Discoveries and Humanities* (pp. 55-62).
14. Normurodovna, M. A. (2025, January). THE IMPORTANCE OF TEACHING ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES. In *International Conference on Scientific Research in Natural and Social Sciences* (pp. 148-156).
15. ABDIRAKHIMOVA, M. (2024). PEDAGOGICAL MECHANISMS OF FORMING THE LINGUA METHODOLOGICAL EXPERIENCES ON STUDENTS. *News of the NUUz*, 1(1.4), 33-36.
16. Normurodovna, M. A. (2024). INGLIZ TILINI O'QITISHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNING O'RNI: Iqtisodiyot va pedagogika universiteti, NTM professori vb, xorijiy tillar kafedراس mudiri, filologiya fanlar doktori (DSc) Daniyeva Maysara Djamalovna taqrizi ostida. *IQRO INDEXING*, 9(1), 267-271.
17. Normurodovna, A. M. (2022). LITERATURE AND READING AMONG YOUNG PEOPLE IMPROVING CULTURE AND ITS CHARACTERISTICS.
18. Abdirahimova, M. N. (2017). Learning vocabulary through grammar material. *Міжнародний науковий журнал Інтернаука*, (3 (2)), 40-41.



19. Normurodovna, M. A. (2025, January). BUILDING VOCABULARY: EFFECTIVE STRATEGIES FOR LEARNERS. In International Conference on Medical Science, Medicine and Public Health (pp. 4-11).
20. Normurodovna, M. A. (2024). English jargon and slang: The connection between culture and language. Yangi O 'zbekiston ustozlari, 2(31), 74-82.
21. Nurullaev, K. T., Abdirakhimova, M. N., & Khalilova, O. A. (2021). Comparative Analysis of Equivalence of Somatic Phraseological Units in German and Uzbek Languages. International Journal of Early Childhood Special Education, 13(2), 1036-1042.
22. Suyarova, M. E. (2023). USING GAMES TO INCREASE STUDENTS' ATTENTION DURING THE LESSON. Экономика и социум, (10 (113)-1), 252-255.
23. Suyarova, M. (2023). Methods of teaching speaking in foreign language lessons. Scientific Collection «InterConf», (145), 119-124.
24. Suyarova, M. (2023). TEACHER'S ROLE IN THE PROCESS OF MOTIVATING LEARNERS. Инновационные исследования в современном мире: теория и практика, 2(16), 97-99.
25. Ergashevna, S. M. (2022). TECHNOLOGY AND ITS IMPORTANCE IN TEACHING ENGLISH LANGUAGE SKILLS. International Journal of Pedagogics, 2(11), 01-07.
26. Ergashevna, S. M. (2022). Permanent Learning: Continuing Your Teacher Education. Permanent Learning: Continuing Your Teacher Education, 5(11).
27. SUYAROVA, M. E. (2022). Learning English through Electronic Database. THEORETICAL & APPLIED SCIENCE Учредители: Теоретическая и прикладная наука, (4), 388-390.
28. Hamzayeva, Z. (2024, May). TA'LIM SIFATINI TA'MINLASHNING ILG'OR USULLARI: MUAMMO VA YECHIMLAR. In Conference Proceedings: Fostering Your Research Spirit (pp. 34-36).
29. Qizi, H. Z. M. (2024). WOMEN'S ROLES AND GENDER PORTRAYAL IN THOMAS HARDY'S WORKS. Talqin va tadqiqotlar ilmiy-uslubiy jurnali, 2(57), 344-347.
30. NO, P. The depiction of the new-historical era in Iqbol Mirzo's novel Bonu.



International Conference on Scientific Research in Natural and Social Sciences

Hosted online from New York, USA

Website: econfseries.com

2nd April, 2025

31. Suyarova, M. (2022). EFFECTIVE WAYS TO USE COMMUNICATION TASKS IN SPEECH TEACHING. Scientific Collection «InterConf», (107), 94-100.
32. Suyarova, M., Zulfikarova, Z., & Farmonov, B. (2021). FORMATION OF SCIENTIFIC WORLDWIDE IN YOUNG PEOPLE AND ITS CHARACTERISTICS. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 1(4), 1047-1051.
33. Suyarova, M. E., & Zulfiqorova, Z. A. (2019). TEXT ANALYSIS IN TECHNICAL ENGLISH. Theoretical & Applied Science, (5), 126-128.
34. SUYAROVA, M. ЭКОНОМИКА И СОЦИУМ. ЭКОНОМИКА, 587-590.
35. Ergashevna, S. M. Technology and its importance in Teaching English Language Skills INTERNATIONAL JOURNAL OF PEDAGOGICS (IJP) Journal Impact Factor.
36. Suyarova, M. Methodological bases for solving creative problems. Modern trends in the development of the agrarian complex.-2016.--S, 1676-1678.
37. SUYAROVA, M. (2024). Internet blogs in teaching foreign languages.
38. Ergashevna, S. M. (2024). Development of Grammatical Skills During Individual Teaching of English at the Intermediate Stage. Miasto Przyszłości, 294-296.